

LÆRERINDE I UMANAK

EFTERÅRET OG VINTEREN 1899 - 1900

LISBETHS GRØNLANDSDAGBOG . ANDET AFSNIT

Uddraget samlet af *Hans Jacobi*

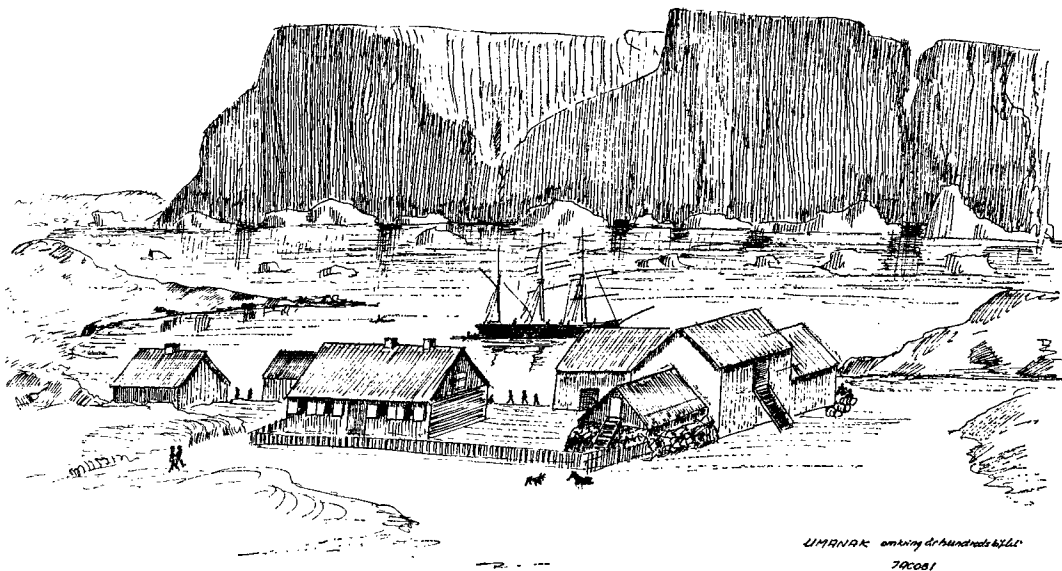
Umanak, den 8. august 1899.

Idag begyndte jeg at læse med Albert, han er kun 6 år, men kan heldigvis de allerfleste begyndelsesgrunde; han læser fra 9 til 10, så spiser han havresuppe i 5 minutter og kommer så igen og bliver til 11½. Han er meget glad og stolt over at være i skole; de andre børn græd, fordi de ikke måtte komme med.

9. august. Står op kl. 7½, og kl. 8 drikker vi kaffe; nu har jeg i 3 måneder sovet så meget, jeg lystede, medens vi var ombord i „Thorvaldsen“; men nu må jeg se at komme op igen i ordentlig tid; man bliver jo noget lad af så lang en sørejse. Jeg har nu også taget Julie med i skolen; hun er ganske vist kun 5 år, men hun vil så inderlig gerne, og det er naturligvis meget begrænset, hvad hendes lille hjerne kan rumme; foreløbig skal hun bare lære at sidde stille, hvad det kniber svært med; og så skal hun lære at strikke. Børnene sværmer om mig, og kan de se deres snit til det, kommer de ind på mit værelse.

10. august. Efter at have drukket kaffe i morges gik jeg en lille tur med Poul og Julie i det skønneste varme solskinsvejr; der var den kønneste blå belysning over storøen og havnen; fra fjældet kan man se „Thorvaldsen“, den er af strømmen drevet tilbage og ligger nu et par mil herfra i nærheden af udstedet Qaersut.

16. august. I går var jeg en tur i fjældet med fru Evensen; vi gik op over kirkegårdene, der ligger nemlig tre tæt ved hinanden; nogle steder er kisten smuldret helt bort, så man kan kigge ind mellem stenene og se hele skelettet ligge derinde. Det var rørende at se, hvor smukt nogle af gravene er holdt. Vi vandrede rundt på fjældet og nød den smukke udsigt; men pludselig kom den væmmelige nordentåge og gjorde luften så rå og klam. Vi skyndte os derfor tilbage, og da vi nåede kolonien, hørte vi, at der blev råbt „Umiat. Umiatsiat“. Det viste sig, at der kom flere både fra et udsted, der var blandt andre pastor Baadsgaard, der kom tilbage fra en tjeneste-

LIMANAK omkring århundredets begyndelse
790081

rejse, samt en dansk udligger Hedegaard med kone og tre børn, sidstnævnte kom hertil for at få deres yngste barn døbt. Udliggerne er i reglen gæster hos bestyreren, når de kommer til staden.

18. august. Forleden blev udliggerens lille barn døbt, og vi danske var i den anledning i kirke og bagefter bedt til præstens. I lange tider har vi været forvænt med de lyse nætter, men nu varer det ikke længe, før vi må have tranlamperne igang. Jeg kan ikke blive træt af at betragte alle de skiftende belysninger. Ved nitiden farves indlandsisen rosenrød, storøen får et mørkerødt skær, og selve fjorden ligger blank og genspejler alle nuancer af rødt; bag ved ser man de øer, der ligger i skygge, de opfattes som mørkeblå. Idag fik vi renskalvesteg til middag, det smagte aldeles fortræffeligt; der skal være mange rensdyr inde på fastlandet, så det varer sikkert ikke længe, før vi får renssteg igen.

Igår kom der kajakpost fra Ritenbenk med et brev, der oplyste, at briggen „Hvalfisker“, der var gået fra København den 24. maj, endnu ikke var ankommet dertil, hvorfor man nærede bekymring for, at den skulle være forlist, da det er et meget dårligt skib, næsten 100 år gammelt. Man nævner i den forbindelse, at det er

meget uforsvarligt at sende et så gammelt skib til Grønland, idet plankerne er rådne og jernet gennemrustet.*

26. august. Igår var det Julies fødselsdag; først var de voksne inviteret til chokolade, derefter børnene, der også fik chokolade med flødeskum (lavet af kondenseret mælk) hertil vandbakkelse, sandkage, jødekager og butterdejsskager, alt naturligvis hjemmebagt. De voksne blev så til aften, hvor de blev beværtet med harekillinger, de var meget delikate. Efter the spillede herrerne L'hombre, og vi damer sad og passerede og arbejdede med håndarbejde, ind imellem spillede frøken Lund, hvorefter jeg afløste hende ved klaveret. Det er så hyggeligt nu, hvor vi har fået tranlamperne frem.

Jeg er nu begyndt at stå op kl. 6½, og lidt over 7 går jeg morgentur sammen med fru Evensen; det kniber ganske vist at komme så tidligt op, men dejligt er det rigtig nok, når man først er kommet ud; sundt er det også og et godt middel mod skørbug; man skal nemlig være forfærdelig forsigtig, siger alle. (Dagbogens indhold i efterårsmånederne omhandler kun de daglige foreteelser med skolen, ture i naturen o.s.v.).

17. december. Nu nærmer julen sig med stormskridt. I den sidste uge har jeg hjulpet bestyreren med at lave en mængde ting til juletræet, kræmmerhuse, hjerter samt trommer og meget andet. Børnene glæder sig naturligvis uhyre til julen og spørger hver dag, hvorlænge der endnu er dertil, særlig Poul, der er 2 år, er aldeles henrykt ved tanken om julen og taler ustandselig om de mange „lus“, der skal på træet. Børnene får en masse ting, de er så forkælede og forvante i alle retninger. Faderen laver en masse til dem; han er meget fingernem, de nydeligste koste, lakerede fejeblade og blikklodser af alle mulige faconer, dukkestuemøblement, sprællemænd og meget andet. I denne uge skal jeg hjælpe fruén med at lave sirupskager, jødekager, klejner og pebbernødder. Vi bliver meget forvænt med kager, der er altid et eller andet i huset, det kan være butterdej med æbler eller svesker eller vandbakkelse. Kager og søde sager er der aldrig mangel på. Jeg har også lavet en masse godter, marcipan, chokolade med marcipan, valnød, nougat og brændte mandler.

21. december. Igår kom der slæde fra Ikerasak, et udsted, der ligger 7 mil herfra; nu kan det næppe vare så længe, inden posten kan være her. Helt ny er den nu ikke, eftersom den gik fra Danmark i juni; men rart bliver det alligevel at høre lidt hjemmefra. Igår var jeg for første gang ude at køre i hundeslæde på fjorden, men da bestyrerens hunde ikke er tilkørte, går det foreløbig ikke ret hurtigt. Det er naturligvis ikke en af de varmeste fornøjelser at sidde på en slæde i 30 graders kulde. Igår trillede jeg pebbernødder. Jeg sad inde i mit værelse med alle 4 børn omkring

* „Hvalfisken“ var heldigvis ikke forlist – men det blev iøvrigt skibets sidste rejse til Grønland, idet det blev oplagt ved hjemkomsten til København 1899 og senere anvendt som skoleskib for vordende sømænd.

mig, den mindste lå på gulvet, de tre andre trillede og trillede, så deres dej til sidst lignede sirupskagedej.

24. december. Imorges var jeg oppe kl. 9 og gav mig straks til at pynte juletræet, der bestod af en granstamme med 12 træpinde fordelt i tre højder, pindene og stammen var ombunden med lyng, og herpå blev hængt et væld af al mulig julepynt; børnene var voldsomt utålmodige. Hele formiddagen måtte jeg stå for aflåste døre og pynte træet; på den anden side af døren skiftedes de så til at stå og hyle og skrigе; deres fader var ikke hjemme, han var i butikken for at uddele julekost, så der var ingen til at holde dem i ørerne. Kl. tre spiste vi til middag, risengrød og stegte ryster, derefter gik bestyreren og jeg i kirke med de tre børn, fruеn var ikke rask og blev derfor hjemme. I kirken var der dansk-grønlandsk gudstjeneste, der var rigtig festlig med mange lys, og grønlænderne var i deres fineste puds; de sang firstemmig, det lød rigtig godt, musikalske er de jo alle. Kl. 6½, da vi kom hjem, blev juletræet tændt; børnene var naturligvis henrykte både for træet og de masser af gaver, de havde fået, og om aftenen sov de ind med favnen fuld af legetøj.

1. juledag kl. 2 var vi igen i kirke, derefter var vi hos præstens og Evensens for at ønske glædelig jul. Hele dagen har der været masser af grønlændere for at ønske „glædelig jul“, mændene fik en snaps, kvinderne kager og lignende.

2. juledag. Kl. 5 var vi alle, også børnene, samlet hos præsten til juletræ, jeg skal love for, at de 11 børn gjorde et ordentligt spektakkel, de sang og dansede om juletræet, legede alle mulige lege og var så overstadige, så det var en lyst. Alle børnene fik gaver.

Søndag den 31. december var det et gyseligt vejr, det stormede ganske forfærdeligt, de tørre træboliger gav sig i alle fuger; det værste ved stormen var dog, at den slog isen i stykker, så nu er forbindelsen med omverdenen igen afbrudt; det er kedeligt, det var så dejligt at køre i slæde. Nytårsaften var vi alle samlet hos præstens. Juletræet var tændt, medens vi spiste, det så kønt ud. Kl. 12 stod grønlænderne udenfor vinduerne og sang flere salmer flerstemmigt, det lød ualmindelig smukt, men i dette gyselige vejr skulle der rigtignok både mod og lyst dertil.

13. januar. Endelig idag kom posten, den kære, længe ventede danmarkspost. Søndag aften stilnede stormen af, og det blev atter stærk kulde, og imorges, da jeg sidder og læser med børnene, kommer fruеn ind og melder, at posten kommer. Jeg blev naturligvis henrykt, tale om at læse videre var der slet ikke. Åh, det er helt underligt at have fået den post, man har glædet sig til i 9 måneder. Idag havde jeg nu ikke ventet den, da isen kun er natgammel, så postslæderne må rigtignok have kørt på gyngende is.

22. januar. . . Her bliver fyret fra 7½ morgen til 12 nat i mit værelse, og alligevel er her iskoldt om morgenen, og så er det endda et lunt værelse. Hos præstens

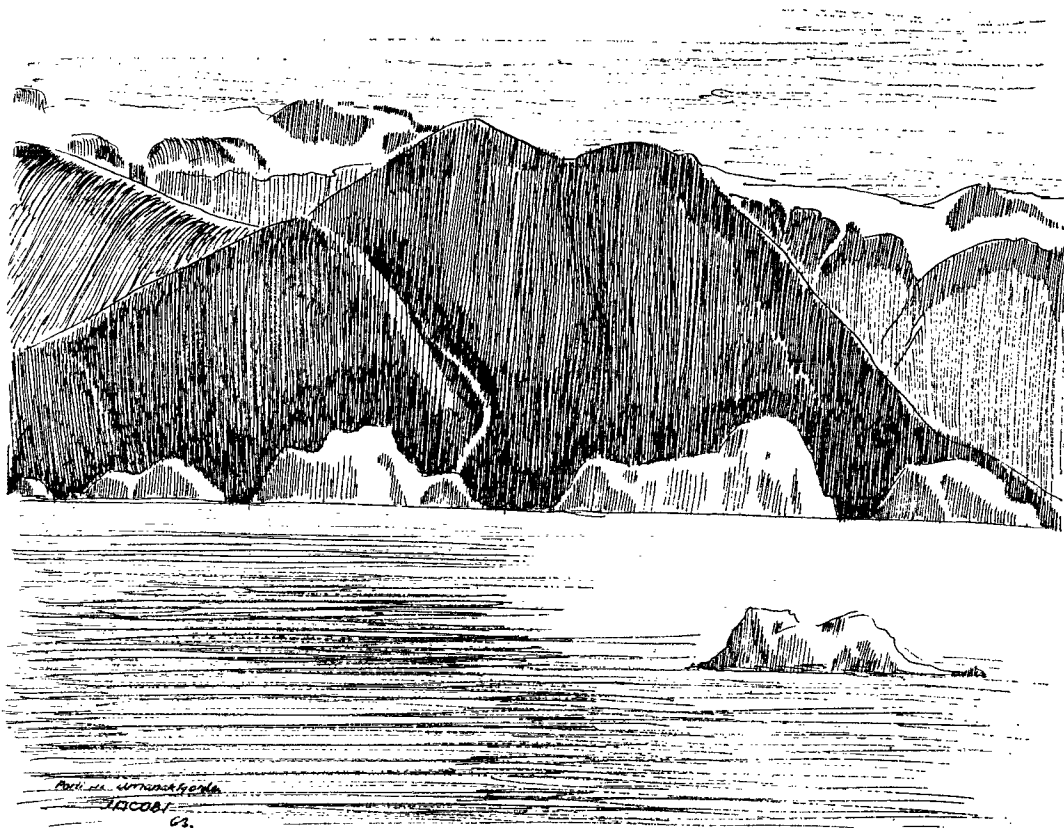
og Evensens er der islag langs væggene i stuerne, hvor der endog bliver fyret hele dagen, og når gulvene bliver vasket, fryser de straks efter; så galt er det dog ikke hos os, når vi lige undtager køkkenet. Nu begynder det at lysne noget igen, så bliver man vel snart fri for det lampekommers; hidtil har lamperne måtte gøres i stand flere gange om dagen, for at de blot kan lyse nogenlunde ordentligt. I går kunne man se solen skinne på nogle fjælde i det fjerne, men først i februar kommer de første solstråler her i kolonien. Igår fik vi en isbjørneryg; den blev der lavet fars af til frikadeller; ellers har vi i de sidste måneder udelukkende fået ryper, en sjælden gang har vi fået dåsekød, af gemyser får vi kartofler, hvidkål, rødkål og rosenkål samt snittebønner, som alt sammen høves i tørret tilstand.

11. februar. Nu er den kære sol kommet igen; der er ingen, som ikke selv har måtte undvære den, der kan tænke sig, med hvilke følelser man atter ser den komme til syne. I tirsdags var vi en dejlig tur, vi var ovre ved et kulbrud, hvor grønlanderne graver kul; det så meget simpelt ud, de graver stadig ned i det samme hul — i stedet for at grave gange; de kan meget nemt risikere, at alt styrter ned en skønne dag. For tre år siden styrtede det hele sammen, og slæder og hunde, der holdt nedenfor, blev fuldstændig knust.

18. februar. Ved de sydligere kolonier er isen igen gået i stykker, det er ikke godt at vide, om den lægger sig igen. Doktoren samt pastor Wagner og et par andre havde ellers meldt deres ankomst, det kunne være rart at se andre mennesker. Den 15. marts skal posten afgå herfra med slæde sydpå og derfra med skib til Danmark, med det skib, der forhåbentlig bringer mig mange rare breve. Der er iøvrigt stor sandsynlighed for, at Mathiesens skal flytte til sommer, enten nordpå til Upernavik eller sydpå til Egedesminde. Jeg håber rigtignok, det bliver Egedesminde, så kunne jeg nemlig komme hjem med dampskib, det ville være rart. Med stor spænding venter vi alle på forårsposten for at få afgørelse herpå.

11. marts. Igår var her dans i anledning af en fødselsdag. Ved den første bedste lejlighed stiller gerne en deputation her i køkkenet for at spørge bestyreren om lov til at danse; det går nemlig for sig i bødkerværkstedet, hvorfor bestyreren naturligvis må bestemme, hvornår dansen skal holde op. Når der danses, glemmer pigerne alt bare for at komme afsted, i skibstid er det allerværst, matroserne kan pigerne slet ikke stå for.

Vinterdagene går uafbrudt deres ensformige gang. Intet hører man om eller fra den store verden, der ligger udenfor Umanak. Nu og da kommer udliggerne ind fra deres udsteder og bringer sommetider lidt nyt med fra nærmeste omegn, men nu er der heldigvis ikke så længe til maj, der bringer os breve, og endelig en gang kommer vel også den dejlige sommer, der bringer skibene og med dem efterretninger fra mildere egne, der ligger på den anden side af det store Atlanterhav.

Søndag den 18. marts. Onsdag eftermiddag, netop som posten til Danmark var afsluttet, blev der pludselig et vældigt røre blandt grønlænderne, de stormede i store skarer ned ad fjældet skrigende „nakorsak“. Det var måske ikke så meget af glæde over et sjældent og vel også hårdt tiltrængt lægebesøg som forventningen om den afveksling, alle lægens følgeslæder bragte; nu fik de rig lejlighed til at høre nyheder sydfra, og en enkelt sladderhistorie var vel heller ikke at foragte. Råbet „nakorsak“ virkede også meget animerende på vi danske, især blev børnene ganske ellevilde. Vi var alle meget opsat på at se nye mennesker efter så lang tids isolerthed. Lægen*, der var ganske ny i landet, var meget høj og spinkel, og mærkværdig nok bryder han sig ikke om at spille kort, hvad der er en stor sjædenhed blandt embedsmændene heroppe. Lægen overnattede her onsdag og torsdag, og sidste aften var alle samlet her. Fredag morgen kørte han så på lægebesøg rundt i distriktet og kommer mulig-

* Distriktslæge R. G. V. Bentzen, gift med en søster til fru Daugaard-Jensen.

vis tilbage mandag. I Diskobugten er der ingen is denne vinter, hvilket er en yderst sjælden foreteelse; det er ikke sket siden en gang i treserne. Lægen, der var i følge med pastor Wagner, havde måtte foretage et stykke af rejsen i konebåd, men pastoren, der havde hørt, at isen på Umanakfjorden skulle være gået, var foreløbig bleven ved udstedet Qeqertaq, indtil han kunne høre nærmere om lægens fortsatte rejse. Pastor Baadsgaard sendte derfor straks bud efter ham, og han ankom igår aftes kl. 11, og nu i aften er vi inviteret til Baadsgaards, hvor jeg glæder mig til at hilse på ham.

26. marts. Hele sidste uge var her besøg af pastor Wagner og lægen, og hver aften skiftedes vi til at være samlet hos de forskellige, og det har været meget fornøjeligt.

Efter planen skulle flere herfra følge med slæderne torsdag til Ikerasak, men torsdag oprandt med sydøstblæst og 7 graders varme, så turen måtte opgives. Fredag var vejret stadig mildt, hvorfor ingen havde regnet med, at turen skulle blive til noget, men medens vi sad ved middagsbordet, træder der en deputation ind for at spørge, om jeg måtte køre med til Ikerasak, i hvilket tilfælde fru Baadsgaard da også ville med på turen; efter nogen overvejelse gav bestyreren sin tilslutning hertil, dog med nogen betænkelighed, da isen havde slået flere revner. Men kunne de andre køre, ja, så kunne jeg vel også tage med. Kl. 4 om eftermiddagen drog vi da alle herfra i 5 slæder, jeg havde fået tilbudt at sidde på en af de andres slæde; men jeg fik min egen slæde med en meget dygtig hundekusk ved navn Knud; han satte over revnerne, medens jeg blev siddende på slæden og blev kun ganske lidt våd. Vi ankom til Ikerasak ved 7½ tiden efter den mest pragtfulde tur. Ved Ikerasak blev der stort postyr, vi blev modtaget med overstrømmende glæde, det var en stor begivenhed for så lille et sted at få besøg af så mange slæder på én gang. Udligger Fleischer bor i et grønlandsk hus med flere værelser, hvoraf et er dansk møbleret. Der var dækket nydeligt bord med haresteg, hummer og sardiner; efter måltidet forsøgte vi at danse lidt, men vi skulle jo til køjs, så de rejsende kunne få hvilt ud til den lange tur sydpå; men Fleischer bestilte ikke andet end at løbe rundt i stuerne og underholde selskabet det meste af natten. Ved 5-tiden stod vi op, drak kaffe, hvorefter slæderne blev gjort klar. Vi fulgte lidt på vej. Skønt det var tidlig morgen, var solen allerede over fjældene og sendte sine gyldne stråler ud over det prægtige landskab; det var et så imponerende syn, som jeg aldrig vil glemme. Det var en hel overvindelse for præsten og mig at skulle vende hjem igen. Fastlandet, hvortil lægen og præsten skulle køre, lå så eventyrligt dejligt. Da vi kom tilbage til Ikerasak, holdt præsten gudstjeneste, jeg fulgte med til kapellet, der var af græstørv med fladt tag, nogle tarvelige træbænke, og i stedet for prædikestol en læsepult. Efter kirkegangen var jeg sammen med præsten på besøg hos flere grønlandere, hvor vi alle steder

blev budt på en svingende kop stærk sort kaffe. Om eftermiddagen drog vi så hjem- over i følge med mange grønlandere. Det blev til den helt store kappestrid om, hvem der kunne komme først til Umanak; hundene blev opmuntret med hyl og skrig. Jeg var ikke så lidt stolt over, at det blev min slæde, der kom først, og vi blev modtaget med megen begejstring, især var børnene ude af sig selv af henrykkelse og veg ikke fra min side hele aftenen.

8. april. Kongens fødselsdag idag fejres ved tre kanonsalut, nemlig kl. 8, kl. 12 og kl. 9, hver grønlander får udleveret kongekost, som det hedder, og som består af gryn og ærter. Nu nærmer påsken sig, der brygges øl, og på torsdag holder jeg fri for skole for at bage kager og stryge stivetøj. Skærtorsdag kommer Hedegaards igen herind for at holde påske ved kolonien. Det er jo en stor begivenhed for dem at komme herind, da de det meste af året sidder ganske alene ved udstedet. Nu begynder der atter at blive skudt rensdyr; forleden fik vi en del kød fra et udsted.

I tirsdags havde jeg en meget interessant fjældtur med frøken Lund, vi havde talt længe om at bestige Umanakken, det 3500 fod høje fjæld, som kolonien har fået navn efter. Tindebestigeren Wimper har imidlertid erklæret det for stejlt til, at man kan nå helt op til toppen; men Wimper er selv kommet helt op til en bred sort stribe, der går tværs over fjældet, og vi ville selv meget gerne gøre forsøg på at nå op til det samme sted. Vi var nok klar over, at bestigningen ikke var helt ufarlig; der er nemlig ret hyppigt stenskrud, og der ligger store bunker af nedfaldne løse sten ved foden af fjældet. Vi var forsynet med tukke og begyndte opstigningen med godt mod og fint humør; det første stykke var meget let at klare, men derefter kom der et stejlt stykke, hvor der var megen sne, og hvor vi stadig gled; vi måtte derfor bruge tukkene til at hugge trin i den frosne sne for på den måde at få fodfæste. Herefter kom der et stykke med snebart fjæld, men her var til gengæld meget stejle partier, som vi havde meget besvær med at passere. Nu kom vi til nogle store dynger af løse sten, hvor vore fødder ustandselig skred, og hvor vi i særdeleshed måtte udvise den største forsigtighed for at undgå, at løse sten skred ned i hovedet på den, der kom bag ved. Det lykkedes dog til sidst at nå det ønskede mål, men kun ved at kravle på alle fire og til tider at balancere på meget smalle kanter; men udsigten heroppe fra var så betagende, at vi følte, at det var umagen og besværet værd; herfra kunne vi se rundt Umanakøen både ud og ind ad fjorden og over til storøen og fastlandet; det var derimod meget ubehageligt at se ned mod kolonien, der var så stejlt, at vi havde de største betænkeligheder med at begive os på hjemturen. Men efter nogen tids hvil måtte vi med stor forsigtighed påbegynde nedstigningen. For at spare en del af den mest besværlige del, besluttede vi at søge ned til fjordisen. Heldigvis var her en del sne, som vi kunne klare ved at glide på vore skindbenklæder, idet vi benyttede tukkene til at styre med.

Men da vi langt om længe nåede ned til fjæren, begyndte vanskelighederne igen, idet det sidste stykke omtrent gik lodret ned, men vi fandt heldigvis et sted, hvor vi kunne glide på vore skindbukser. Men nu var det værste tilbage, nemlig at komme ud til den faste is, idet fjæren var fyldt med vand og isstykker. Frøken Lund rystede og bævede og ville forbyde mig at gøre forsøget, men da vi umuligt kunne komme tilbage over den lodrette fjældvæg, vovede jeg mig ud over isen, medens frøken Lund vred sig af angst, da hun så, hvorledes isen gyngede under mig, medens jeg bevægede mig frem langs det åbne vand. Men da jeg var kommet sikkert over, måtte jeg hjælpe frøken Lund, og vi slap da begge over på den faste is. Dødtrætte ønskede vi, at vi kunne være så heldige at møde en slæde, og efter nogen tids forløb kom der heldigvis en grønlænder på vej hjem fra fangst; han blev vor frelsende engel, idet han tog os med på slæden, og vi kom således hurtigt hjem til kolonien. Her gik bestyreren og var meget nervøs for, at der skulle være hændt os noget, han havde slet ikke været glad over, at vi ville vove os derop. Vor slædekusk fik en høj snaps og blev misundt af alle de andre grønlændere. Hvor så mine hænder ud efter turen, forrevne, ophovnede og røde.

